

PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQUE

Sint-Guthago Tijdingen

Maandelijks ledenblad van de
Geschied- en Heemkundige Kring

Sint-Guthago

Nr. 560

P209467

augustus 2024

Lidmaatschapsbijdrage België : 25 euro op rekening : IBAN BE82 8601 0615 5768;
BIC code: SPAABE22 (Centea). Lidmaatschapsbijdrage buitenland : 30 euro.
Uitgever : Fons Theerens, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke-Heist
Postkantoor van afgifte: 8300 Knokke-Heist 1

Geschied- en Heemkundige Kring Sint-Guthago

Werkgebied : de Zwinstreek

Lid van Heemkunde West-Vlaanderen vzw

Maatschappelijke zetel : Fons Theerens, Jan Devischstraat 109,
8300 Knokke-Heist

Correspondentieadres : Caroline Terryn, Kasteelstraat 69, 8340 Moerkerke

Het Bestuur :

Erevoorzitters :

François baron van der Elst, Spegelsweg 2, 8340 Oostkerke

Voorzitster :

Caroline Terryn, Kasteelstraat 69, 8340 Moerkerke, tel 050 500651

caroline.terryn@telenet.be

Secretaris :

Fons Theerens*, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke, tel (050) 625309

fons.theerens@knokke-heist.eu

Penningmeesteres :

Nicole Vanden Weghe, Visserstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

nicole.vanden.weghe@skynet.be

Hoofdredacteur Rond de Poldertorens :

Noël Geirnaert*, Hugo Verrieststraat 5, 8000 Brugge, tel. (050) 336940

famgeirnaert@skynet.be

Leden :

Etienne Decaluwé, Keuvelhoekstraat 54, 8300 Knokke, (050) 601023

etienne.decaluwe@gmail.com

Johan Deckers, De Terp 8, 8301 Knokke-Heist, tel 0487 907771

johan.deckers@skynet.be

Thomas Hoeberigs, Westkapelsesteenweg 71, 8380 Dudzele, tel 0474 597158

thomas.hoeberigs@knokke-heist.be

Jan Hutsebaut, Berg 59, 9950 Waarschoot; jan.hutsebaut@damme.be

Jan Kamoen*, Visserstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

jankamoen@skynet.be

Jan Tilleman, Kleine Molenstraat 1A, 8380 Dudzele, tel 050 604135

jan.tilleman@telenet.be

* Zijn tevens lid van de redactieraad Rond de Poldertorens en St.-Guthago Tijdingen

Verslag Hospitaal van O.L.V. ter Potterie 2

In de Tijdingen van juli bespraken we de linkerbeuk van het hospitaal; nu beschrijven we eerst de middenbeuk die in de 14de eeuw werd gebouwd. Beide waren gescheiden door een open arcade zodat de zieken vanuit de 13de eeuwse hospitaalzaal de missen konden horen die in de middenbeuk werden opgedragen. Ook in de middenbeuk zelf konden de belangrijkste missen door gewone stervelingen enkel gehoord worden, want het hoofdaltaar stond opgesteld in het koor en dat was van de rest van de ruimte afgescheiden door het koordoksaal. Meestal waren de deurtjes gesloten.

Mogelijk was er voorheen een middeleeuws doksaal; de huidige afscheiding dateert uit 1645. Hoewel 1645 in volle barokperiode valt, vertoont dit doksaal nog een algemene Renaissance aanblik omdat door de zware balustrade de nadruk ligt op de horizontale lijn. De Barokke voorliefde voor contrasten is wel terug te vinden de

kleurtegenstelling van het zwarte, witte en rode marmer. De zuilen zijn in de befaamde 'marbre rouge de Belgique'. Die rode steen werd zo'n 400.000 jaar geleden gevormd in het Devoon. In die tussenijstijd kwam de zee tot in Wallonië. In de warme ondiepe kustwateren groeide koraal en die is versteend tot rode marmer.

Het koor was voorbehouden aan adel en clerus, in dit geval de zusters. Enkele voorname edelen zijn er begraven. Links en rechts van het altaar zijn er typisch 16de eeuwse renaissance praalgraven. Ook in de Sint-Jacobskerk is er zo'n grafnis. Rechts ligt onder zijn beeltenis Nicolaas Despars: edelman, burgemeester van Brugge en schrijver van de Kroniek van Vlaanderen. Hij vulde de middeleeuwse kronieken aan. In de 18de eeuw werd zijn handschrift in druk uitgegeven.

"Het altaarschilderij De aanbidding van de herders werd in een onvervalst caravagisme uitgevoerd door de voornaamste Brugse barokschilder, Jacob van Oost de Oudere (1603-1673). Deze barokmeester inspireerde zich wel meer op dit thema. Het doek prijkt tussen getorseerde kolommen, uitgevoerd in wit marmer, die gewoontegetrouw voor die tijd een monumentale bekroning schragen. Het daarin verwerkte beeldhouwwerk stelt God de Vader voor. Zowel de figuratie, de wapperende mantel achter hem en de globe waarop Zijn linkerhand rust vertonen een merkwaardige verwantschap met het nog indrukwekkender beeld op het doksaal in de Sint-Salvatorskathedraal, uitgevoerd door de Artus Quellinus de Jongere (1625-1700), dat evenwel pas een tiental jaar later tot stand kwam. Of mogen we veronderstellen dat de Potteriesculptuur tot het vroege oeuvre van deze Antwerpenaar behoort? Met Zijn rechterhand wijst Hij nadrukkelijk naar het altaarblad waar de transsubstantiatie en consubstantiatie plaatsvindt: 'VERBO INCARNATO' uit het eerste hoofdstuk van het Johannesevangelie (vers veertien)." Aldus Jean Luc Meulemeester op www.kerknet.be. Het hand Gods wijst ook naar het wapenschild van de familie Van Volden die het altaar sponsoorde. Niet bepaald nederig.

Sinds de 19de eeuw staat het koor ook in het teken van Idesbald van de Gracht. In 1167 is Idesbald gestorven. Hij was abt van de Duinenabdij, de grote Cisterciënzerabdij van Koksijde en werd ter plekke begraven in een dure en dus prestigieuze loden kist. In de 13de eeuw werd een nieuw abdijcomplex uitgebouwd. Een eerste glasraam toont hoe in 1237 de loden kist van Idesbald naar de nieuwe kapittelzaal werd overgebracht. Bij de opening van de kist werden de omstaanders getroffen door de wondere geur, "hoewel het lichaam niet gebalsemd was om bewaard te worden". Later werd dit geïnterpreteerd als waren zijn stoffelijke resten toen goed bewaard, omdat ook in 1623 de kist nog een intact lichaam bevat zou hebben. Monniken van de abdij ontdekten op 13 november 1623 een loden kist onder het puin van de kapittelzaal van de inmiddels door de watergeuzen verwoeste abdij, met daarin een ongeschonden lichaam, dat als dit van Idesbald erkend werd, zoals op de tweede glasraam staat afgebeeld. De kist werd eerst in de abdijhoeve Ten Bogaerde bewaard. Daar werden zijn stoffelijke resten officieel erkend door de bisschop van Ieper. Daarna bevestigden mirakels zijn vermeende zaligheid. Het derde glasraam toont hoe ook aartshertogin Isabella zijn stoffelijk overschot kwam begroeten. Dit leidde tot nog grotere verering. De aanbidding van het goed bewaarde lichaam was vooral een krachtige remedie tegen jicht en reuma.

Bij de vlucht van de Duinheren uit Koksijde via Nieuwpoort naar Brugge werd ook Idesbalds kist overgebracht. Inmiddels had de Cisterciënzerabdij van Koksijde die van Ter Doest overgenomen. De monniken vestigden zich in hun refuge in de Potterierei, het huidige Groot Seminarie. Ze wisten de kist ongeschonden doorheen de Franse Revolutie te loodsen, maar later stierf de gemeenschap uit. De laatste monnik, Nicolaas De Roover liet het reliek in 1831 over aan de burenen van het hospitaal van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Potteriekerk. Daar werd het reliek in een neogotisch

relikschrijn gelegd naar ontwerp van Jean Béthune, die ook het complex van Vivenkapelle en het kasteel van Loppem vervaardigde.

In 1894 werd Idesbald door paus Leo XIII zalig verklaard. Dit wijkt af van de regel want normaal wordt Zaligheid erkend door de bisschop en heiligheid door de paus. Een zalige kan enkel wonderen verrichten in het bisdom, terwijl heiligen in heel de christenheid kunnen tussenkomen.

In 2015 werd het relikschrijn van de zalige Idesbald voor de twaalfde keer geopend. Dit maal voor een DNAonderzoek. Maarten Larmuseau (KUL) wilde daarmee inzicht verwerven in ziektebeelden en voedingspatronen uit het verleden. Toen bleek dat de loden kist niet het stoffelijk overschot van de zalige Idesbald kon bevatten, aangezien de aangetroffen resten 250 jaar jonger waren. Vermoedelijk zijn het de resten van een andere abt. De miraculeuze genezingen waren dus te wijten aan een placebo-effect.

Wordt vervolgd

Caroline Terryn

www.poppkad.be

Tussen 1842 en 1879 publiceerde Philip-Christian Popp een kadastrale Atlas van België. Dit werk vormt vandaag een eersterangsbron voor al wie op zoek is naar harde informatie over vastgoed en grondbezit in de negentiende eeuw. De nieuwe website POPPKAD draagt bij tot de ontsluiting van dit omvangrijke basiswerk voor uiteenlopend onderzoek. De site wordt beheerd door het Queteletcentrum van de Universiteit Gent en kwam tot stand in samenwerking met Heemkunde West-Vlaanderen.

Op de site www.poppkad.be vindt u meer informatie over dit project. Ook de namen van grondeigenaars uit de Atlas zijn daar te consulteren. De registers zijn in PDF te bekijken, maar zijn ook alfabetisch doorzoekbaar. De kadasterkaarten zelf zijn te vinden op de site Geopunt.be. Daar moet je bij historische kaarten doorklikken op Poppkaarten. Zo krijgt al wie stamboomonderzoek doet er dus twee handige zoekrobots bij!

Middeleeuwse bouwtekening gevonden op houten plank

De duizend jaar oude bouwtekening op de houten plank - Foto: BAAC Vlaanderen

Tijdens een opgraving in het Oost-Vlaamse Maldegem hebben archeologen op een plank een duizend jaar oude bouwschets van een woning aangetroffen. Mogelijk gaat het om de vroegste middeleeuwse bouwtekening ooit gevonden in Europa. Nader onderzoek heeft aangetoond dat de balk vermoedelijk rond het jaar 1000 is gebruikt door iemand die het kennelijk nodig vond om de structuur van een gebouw weer te geven. De archeologen spreken van een unieke ontdekking en een topstuk in de Vlaamse archeologie. Voor zover bekend zijn in Vlaanderen (en

wellicht zelfs Europa) niet eerder originele bouwschetsen uit deze periode gevonden.

Het bewijst, zwart op wit, hoe dit type bouwwerk boven het maaiveld werd gebouwd, hoeveel verdiepingen er waren en hoeveel hout nodig was.

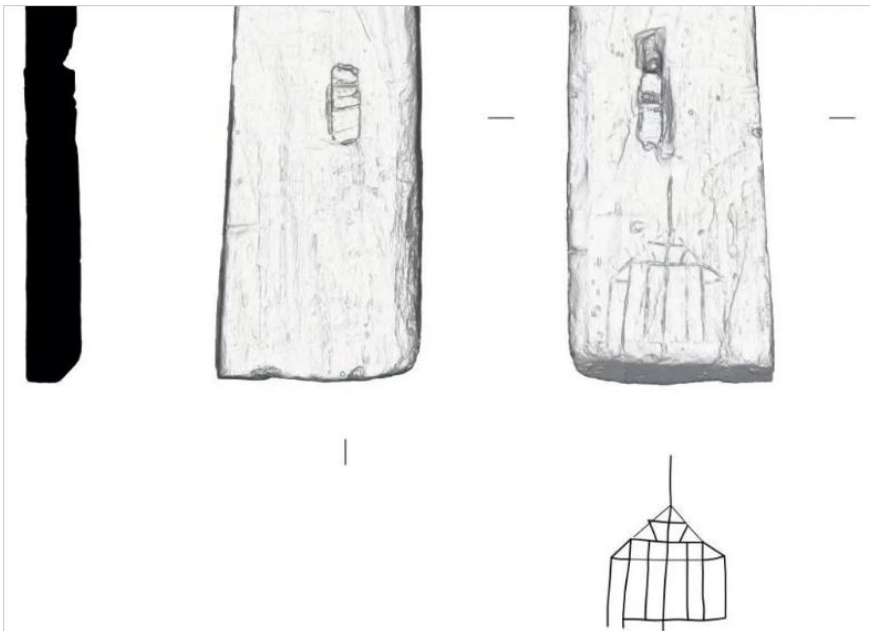
Archeologen vinden doorgaans enkel informatie over de plattegrond van historische bouwwerken aan de hand van grondverkleuringen op de plaats waar ooit houten pijlers stonden.

De onderzoekers zijn ervan overtuigd dat het om een tekening gaat van iemand met kennis van zaken en dus niet een 'krabbeltje' is van bijvoorbeeld een kind. Het dakgebinte en de verschillende verbindingen maken duidelijk dat het gaat om een echte bouwtechnische tekening. Mogelijk is ook een deel van de fundering te zien.

Later is de houten plank kennelijk gerecycled en verwerkt in de beschoeiing van een waterput, waardoor de tekening goed bewaard bleef. De plank bleef hierdoor namelijk honderden jaren onder de waterspiegel en rotte niet weg, iets wat wel zou zijn gebeurd als het voorwerp blootgesteld was aan een meer zuurstofrijke omgeving. Het object wordt geconserveerd en daarna nader onderzocht. In de toekomst krijgt de plank een plaats in het Provinciaal Erfgoedcentrum in Ename, een deelgemeente van Oudenaarde.

De waterput.

De reconstrutietekening.

Mirakelbeeld O.L.V. van de Potterie Brugge, eind 13de eeuw